Ткаченко Є.*

РОЛЬ ОФШОРНИХ ЗОН У РОЗГОРТАННІ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Постановка проблеми.Сьогодні в центрі обговорення постає питанняролі, яку відіграли та продовжують відігравати офшорні зони у розгортанні світової фінансової кризи. З огляду на зазначену актуальність питання не виникає сумніву щодо необхідності розглянути ту унікальну функцію, яку офшорні юрисдикції виконують у рамках світової економічної системи в умовах її кризового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розробку теоретичних аспектів ролі офшорних юрисдикцій у світовій економіці зробили такі видатні науковці: Р. Бейкер, Дж. Стігліц, Дж. Шумпетер, Дж.Стьюварт, К. Фест, Н. Рідель, М. Фут, С. Джонсон, С. Пічотто, К. Роуз, М. Шпігель та інші.

Мета роботи – теоретично узагальнити характерні особливості ролі офшорних юрисдикцій у виникненні та розгортанні світової фінансової кризи.

На сьогоднішній день не існує чіткого визначення поняття «офшорна зона». Проте при дослідженні ролі, яку відіграли офшорні зони у розгортанні світової фінансової кризи, необхідні певні критерії, на базі яких можливо визначити, чи є та чи інша країна тим, що розуміється під терміном «офшорна зона». Такі критерії були запропоновані різними міжнародними організаціями: ОЕСР, МВФ, СБ, TJN (TaxJusticeNetwork) та іншими. На їх базі можна визначити наступні характерні риси офшорних зон: (1) це юрисдикції, у яких порівняно велика кількість фінансових організацій здійснюють діяльність в першу чергу з нерезидентами; (2) це юрисдикції, розмір фінансового ринку яких значно перевищує потребу реальної національної економіки; (3) це юрисдикції, що пропонують компаніям-нерезидентам знижені ставки оподаткування чи повну відсутність певних податків; (4) це юрисдикції, що пропонують компаніям (іноді лише нерезидентам) знижені вимоги щодо фінансової звітності, полегшений режим реєстрації юридичних осіб; (5) головною метою інвестиційної діяльності у такій юрисдикції не є здійснення реальної економічної діяльності на території країни призначення.Таким чином, згідно цих критеріїв до списку офшорних зон поряд із класичними офшорами, такими як Британські Віргінські о-ви, Кайманові о-ви, Люксембург, Кіпр, відносяться також Сінгапур, район Сіті у Лондоні та Гонконг. [1]

Відсутність чітких критеріїв – це надзвичайно велика проблема. Невизначеність дає простір для широкого тлумачення, а отже – для зловживань у законодавчій сфері. Простий приклад – Україна, де, починаючи з 2002р., статус Республіки Кіпр згідно із розпорядженнями Кабінету Міністрів «Про перелік офшорних зон» змінювався біля 6 разів. Зауважимо, що згідно статистики за 2011р.Кіпр займає перше місце серед як країн надходження так і країнпризначення ПІІ відповідно до та з України. Оскільки реальна економічна ситуація у Республіці Кіпр не дає пояснення такому притоку ПІІ до Кіпру, правомірно зробити припущення, що інвестиції з Кіпру є грошами українських резиден-

* студент 4 курсу спеціальності «міжнародний бізнес» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник:доц. Мазуренко В.П.

© Ткаченко Є., 201

тів, раніше виведеними з України з метою зменшення розміру податку, що повертаються додому для реінвестування. [2]

Серед усіх видів звинувачень, які закидають офшорним зонам, наприклад, надання компаніям можливості ухилятися від оподаткування, що призводить до втрати країнами своїх «законних» податкових надходжень, відсутність прозорості, що дозволяють здійснювати фінансові операції, справжня мета яких невідома (наприклад, фінансування діяльності терористів), деякі безпосередньо покладають часткову провину зафінансові кризи на офшорні зони. Головним аргументом таких звинувачень виступає той факт, що при спрямуванні інвестицій через офшорні зони контроль за рухом такого капіталу досить обмежений. У випадку ж кризи портфельні інвестори миттєво вилучають гроші з економіки країни, яка опинилася під загрозою, спричиняючи кризу. Найкращим прикладом такої ситуації є Індія, з якої лише за період з жовтня 2008р. до січня 2009р. (4 місяці) було виведено 60 млрд. доларів у зв'язку із панікою через події, що розгорталися на світовому фінансовому ринку. Потрібно взяти до уваги, що станом на вересень 2008р. країною надходження 60% портфельних інвестиції у Індію був о.Маврикій, через територію якого і відбулася втеча грошей. Подібним чином капітал тікав з території України через Кіпр у 2008р. Проте, як і у випадку Індії, так і у випадку України, відкритість економіки до безконтрольного припливу капіталу через офшорні зони є питанням економічної політики самих постраждалих країн, а не як не проблемою офшорних зон, саме існування яких дозволяють уряди інших країн, а ліберальний податковий режим яких є проявом податкової конкуренції у світовому масштабі. Якби у Індії не існувало спеціально законодавчо створеного фінансового інструменту ParticipatoryNotes, який робив можливим безперешкодне введення та виведення капіталу до та з Індії, а з о. Маврикій не було укладено договір про уникнення подвійного оподаткування, який робив можливим виведення капіталу без уплати податку на прибуток від приросту капіталу, можливо масштаб кризи був би набагато меншим. [3]

Висновки.Вина, яку покладають на офшорні зони через те, що вони уможливлюють стрімкий рух капіталу за межі країни, насправді є виною національних урядів, які через різні причини дозволяють такий стан речей. Більше того, у часи стабільності офшорні зони стають джерелом припливукапіталу (не тільки короткострокового, але і довгострокового), а отже стимулюють економічне зростання у країні призначення. Так інвестиції, що надходять до Китаю через Гонконг та Сінгапурсприяли виключенню 500 млн. осіб з числа бідних лише за період життя одного покоління. [4] Відповідальність за високий ризик,пов'язаний із залученням капіталу через офшорні зони, таким чином, лежить на країні призначення, а отже – і відповідальність за можливу кризу, офшорні зони ж виконують пасивну функцію, лише задовольняючи існуючий попит на свої послуги.

Література

1. June 2000. Offshore Financial Centers.IMF Background Paper.
2. Зовнішньоекономічна діяльність. Статистичний збірник «Україна у цифрах». 2010. Державна служба статистики України.стр. 146, 150.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про перелік офшорних зон». 2002, 2003, 2005, 2006, 2011.
4. Swamy, Subramanian. 2009. Corruption and Corporate Governance in India. Har-Anand Publications PVT LTD. pp. 254-255.
5. Hay, Richard. Don't make international financial centers the scapegoat. Global Financial Strategy. Volume 1, Issue 1, April 2010.